

Projekt LIFE21-GIC-BE-LIFE TogetherFor1.5
Povezivanje članica EU kako bi se postigao cilj Pariškog sporazuma
od 1,5°C

T2.5 Sažeti izvještaj o financiranju provedbe paketa
Spremni za 55 u Hrvatskoj

Autori:

Društvo za oblikovanje održivog razvoja

- **Miljenka Kuhar**, izvršna direktorica
- **Maja Bratko**, starija stručna suradnica
- **Nena Šilić**, starija stručna suradnica

Srpanj, 2025

Sadržaj

English summary	3
Uvod	4
1. Ključni instrumenti financiranja i dostupna sredstava	5
Nacionalni plan oporavka i otpornosti	5
Program konkurentnost i kohezija	5
Modernizacijski fond	6
Integrirani teritorijalni program (Fond za pravednu tranziciju)	7
Zajednička poljoprivredna politika	8
Sažetak dostupnih sredstava	9
2. Procjena financijskih potreba i nedostataka	10
3. Transparentnost i praćenje	14
Zaključak	16

English summary

The Fit for 55 package represents an ambitious reform of European climate policy with the aim of reducing net greenhouse gas emissions by at least 55% by 2030 compared to 1990 levels. The successful implementation of the package and the targets set in the National Energy and Climate Plan (NECP) requires a strong financial footing, both through the availability of public and European funds, and through their efficient, fair and transparent use. As climate policies increasingly shape the budget structure and development priorities of EU Member States, it becomes crucial to understand how these funds are allocated, how much is actually available, and to what extent they correspond to the real investment needs of the transition to a climate-neutral economy.

This document is structured in two thematically linked parts. **The first part** provides an overview of the key financial instruments available to Croatia for the implementation of climate and energy policy objectives, including funds from the Recovery and Resilience Mechanism (RRF), cohesion policy, the Modernisation Fund, the Just Transition Fund and other sources. In this context, the issue of total available funds by sectors and priorities is also addressed.

The second part of the document focuses on the **assessment of financial needs** for the implementation of the objectives by 2030 and beyond, by 2050, including an assessment of the investment gap and challenges in mobilizing additional funds. The analysis also points to a **mismatch between the planning process of operational programs and the revision of the NECP**, which led to a discrepancy between planned funds and actual needs. This part of the document also addresses key issues of **transparency and monitoring of the use of funds**, with a particular emphasis on weaknesses in reporting and integration of financial flows with climate objectives. The document concludes with concrete **recommendations for improvement**, including proposals for stronger integration of climate objectives into budget processes, the development of additional public financing instruments and increasing the availability of data for the public and stakeholders.

The aim of this document is to offer an analytical framework that can serve decision-makers, experts and civil society organizations to understand the financial side of the green transition in Croatia, as well as to identify key points for further improvement of the climate financing system.

Uvod

Paket "Spremni za 55" (Fit for 55) predstavlja ambicioznu reformu europske klimatske politike s ciljem smanjenja neto emisija stakleničkih plinova za najmanje 55% do 2030. godine u usporedbi s razinama iz 1990. godine. Uspješna provedba paketa tog paketa kao i ciljeva iz Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana (NECP) zahtijeva snažno financijsko uporište kako kroz dostupnost javnih i europskih sredstava, tako i kroz njihovo učinkovito, pravedno i transparentno korištenje. Budući da klimatske politike sve više oblikuju strukturu proračuna i razvojne prioritete zemalja članica EU-a, postaje ključno razumjeti kako su ta sredstva raspodijeljena, koliko ih je zaista dostupno, te u kojoj mjeri odgovaraju stvarnim investicijskim potrebama tranzicije prema klimatski neutralnom gospodarstvu.

Ovaj dokument strukturiran je u dva tematski povezana dijela. **Prvi dio** donosi pregled ključnih financijskih instrumenata dostupnih Hrvatskoj za provedbu ciljeva klimatske i energetske politike uključujući sredstva iz Mehanizma za oporavak i otpornost (RRF), kohezijske politike, Modernizacijskog fonda, Fonda za pravednu tranziciju i drugih izvora. U tom kontekstu obrađuje se i pitanje ukupno dostupnih sredstava po sektorima i prioritetima.

Drugi dio dokumenta usmjeren je na **procjenu financijskih potreba** za provedbu ciljeva do 2030. i nakon toga, do 2050. godine, uključujući procjenu investicijskog jaza i izazove u mobilizaciji dodatnih sredstava. Također, analizi ukazuje na **neusklađenost između procesa planiranja operativnih programa i revizije NECP-a**, što je dovelo do nepodudarnosti između planiranih sredstava i stvarnih potreba. U tom dijelu dokumenta obrađuju se i ključna pitanja **transparentnosti i praćenja korištenja sredstava**, s posebnim naglaskom na slabosti u izvještavanju i integraciji financijskih tokova s klimatskim ciljevima. Dokument završava s konkretnim **preporukama za poboljšanje** uključujući prijedloge za jaču integraciju klimatskih ciljeva u proračunske procese, razvoj dodatnih instrumenata javnog financiranja i povećanje dostupnosti podataka za javnost i dionike.

Cilj ovog dokumenta je ponuditi analitički okvir koji može poslužiti donositeljima odluka, stručnjacima i organizacijama civilnog društva za razumijevanje financijske strane zelene tranzicije u Hrvatskoj, kao i za identifikaciju ključnih točaka za daljnje unapređenje sustava klimatskog financiranja.

1. Ključni instrumenti financiranja i dostupna sredstava

Nacionalni plan oporavka i otpornosti

Europska komisija i Europski parlament u veljači 2021. postigli su dogovor o uspostavi posebnog Mehanizma za oporavak i otpornost koji je odgovor na gospodarsku krizu uzrokovanu pandemijom koronavirusa tijekom 2020. godine.

Kako bi iskoristile dio sredstava osiguranih Mehanizmom za oporavak i otpornost, države članice trebale su pripremiti nacionalni plan za oporavak i otpornost, koji je akcijski plan projekata, mjera i reformi.

Za Republiku Hrvatsku je u okviru Mehanizma osigurano **9,9 milijardi eura od čega 6,3 milijarde eura čine bespovratna sredstava, a oko 3,6 milijardi eura čine zajmovi**¹. Od tih iznosa najmanje 20% je bilo potrebno usmjeriti na ispunjavanje ciljeva digitalne tranzicije te minimalno **37% ukupnih sredstava za postizanje ciljeva zelene tranzicije**.

Plan je strukturiran tako da obuhvaća pet komponenti i jednu inicijativu:

- Gospodarstvo
- Javna uprava, pravosuđe i državna imovina
- Obrazovanje, znanost i istraživanje
- Tržište rada i socijalna zaštita
- Zdravstvo
- Inicijativa: Obnova zgrada

Do lipnja 2025. godine je u sklopu provedbe ovog plana bilo objavljeno 12 javnih poziva za provedbu projekata iz sektora energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije i to za privatni sektor i industriju, višestambene zgrade, zgrade sa statusom kulturnog dobra kao i za poboljšanje učinkovitosti i modernizaciju elektroenergetske mreže.

Program konkurentnost i kohezija

Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027. (PKK 2021.-2027.) postavlja ciljeve i prioritete za učinkovito korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i Kohezijskog fonda (KF) za razdoblje 2021.-2027. Glavni cilj podržanih intervencija je ojačati gospodarstvo, poduprijeti digitalnu i zelenu tranziciju, digitalizacija za građane i poduzeća, poboljšati povezanost i mobilnost u cijeloj Republici Hrvatskoj i ojačati kvalitetu života stanovništva.

Dva od 6 prioriteta definiranih u PKK odnose se na energetiku i uključuju mjere za sufinanciranje projekata obnovljivih izvora energije:

¹ <https://planoporavka.gov.hr/o-planu/9>

- Prioritet 3: Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika, zaštita okoliša i održivosti resursa, te
- Prioritet 4: Razvoj održive intermodalne Urbane mobilnosti, kao dio prijelaza na niskouglijčno gospodarstvo.

Za prioritet 3 ukupno je planirano 2.081.528.342 eura, a za prioritet 4 - 213.371.257 eura².

Za 2025. godinu planiraju se javni pozivi za zgrade javnog sektora, građane i ustanove, sektor otpada, sektor pohrane energije i pametnih mreža te za ulaganja u geotermalnu energiju iz prioriteta 3 te javni pozivi za ulaganje u infrastrukturu za električna vozila kao i razvoj punionica vodika iz prioriteta 4.

Modernizacijski fond

Modernizacijski fond je financijski instrument uspostavljan Direktivom 2003/87/EZ o trgovanju emisijama stakleničkih plinova (EU ETS Direktiva) za razdoblje od 2021. do 2030. s ciljem postizanja klimatske neutralnosti u skladu s Pariškim sporazumom. Fond je namijenjen podršci 13 država članica Europske unije s nižim dohodcima u svrhu postizanja ciljeva europskog zelenog plana podupiranjem zelene i socijalno pravedne tranzicije.

Prioritetna ulaganja iz sredstava Modernizacijskog fonda su usmjerena na sljedeća područja:

- proizvodnja i upotreba električne energije iz obnovljivih izvora, uključujući vodik iz obnovljivih izvora
- grijanje i hlađenje iz obnovljivih izvora energije
- smanjenje ukupne potrošnje energije zbog energetske učinkovitosti, među ostalim u području industrije, prometa, zgrada, poljoprivrede i otpada
- skladištenje energije i modernizacija energetskih mreža, uključujući upravljanje potrošnjom, cjevovode za centralizirano grijanje, elektroenergetske prijenosne mreže, povećanje međusobne povezanosti država članica i infrastruktura za mobilnost s nultom stopom emisije
- potpora kućanstvima s niskim dohotkom, uključujući ona u ruralnim i udaljenim područjima, radi rješavanja problema energetskog siromaštva i modernizacije njihovih sustavâ grijanja
- pravednu tranziciju regija ovisnim o ugljiku

Sredstva Modernizacijskog fonda moguća su i za neprioritetna ulaganja (maksimalno do 20 % sredstava), odnosno ulaganja koja ne potpadaju pod navedena prioritetna područja, ali

² <https://eufondovi.gov.hr/eu-fondovi/program-konkurentnost-i-kohezija-2021-2027/>

koja doprinose postizanju ciljeva Integriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana i zadovoljavaju kriterije vezane za niskougljičnu tranziciju.

Modernizacijski fond je do lipnja 2025. godine državama članicama isplatio ukupno 15,45 milijardi eura, od čega je **Hrvatskoj odobrena isplata 210 milijuna eura** od početka njegova djelovanja³. Procjenjuje se da će Hrvatska do 2030. godine iz ovog fonda raspolagati s ukupno 1,3 milijarde eura, odnosno oko 130 milijuna eura godišnje. Dosadašnje investicije su usmjerene na četiri ključna područja: industrijsku energetske učinkovitost, poticanje obnovljivih izvora energije putem državnih potpora, razvoj skladištenja energije te implementaciju fotonaponskih sustava u sektoru javnih usluga i gospodarenja otpadom.

Prvi projekti uključivali su poboljšanja energetske učinkovitosti i integraciju solarnih elektrana u industrijske objekte, poput proizvodnih pogona Dilj i Našice, te dodjelu državnih potpora za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Uslijedila su značajna ulaganja u industrijsku energetske učinkovitost, uključujući visokoučinkovitu kogeneraciju, kao i u baterijske sustave za balansiranje elektroenergetskog sustava.

Tijekom 2023. godine sredstva su usmjerena na podršku javnim komunalnim poduzećima kroz financiranje solarnih elektrana i skladišta energije za vodne i otpadne usluge. Godine 2024. nastavilo se s dodatnim financiranjem istih mjera, uz proširenje na obnovljive vodikove tehnologije. Sveukupno, Hrvatska je kroz Modernizacijski fond financirala projekte s naglaskom na povećanje udjela obnovljivih izvora energije i energetske otpornost, dok je određeni prostor za razvoj ostao u segmentima mrežne infrastrukture, dekarbonizacije daljinskog grijanja i industrijskih inovacija

Integrirani teritorijalni program (Fond za pravednu tranziciju)

Integrirani teritorijalni program 2021.-2027. (ITP) uključuje korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) i Fonda za pravednu tranziciju (FPT). Provodi se u okviru cilja Ulaganje za radna mjesta i rast te bi trebao pridonijeti ispunjavanju ciljeva politike 1, 2, 5 i FPT definiranih u članku 5. Uredbe (EU) 2021/1060 Europskog parlamenta i Vijeća:

- Politika 1: Konkurentnija i pametnija Europa promicanjem inovativne i pametne gospodarske preobrazbe i regionalne povezivosti IKT-a,
- Politika 2: Zelenija, otporna Europa s niskom razinom emisija ugljika koja prelazi na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika promicanjem prelaska na čistu i pravednu energiju, zelenih i plavih ulaganja, kružnoga gospodarstva, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama, sprečavanja rizika i upravljanja njime te održive urbane mobilnosti,

³ <https://mingo.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-klimatske-aktivnosti-1879/modernizacijski-fond/9095>

- Politika 5: Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa

ITP odgovara na razvojne izazove određenog područja, uključujući demografske trendove, koji se ne mogu riješiti samo nacionalnim politikama te integrira ulaganja temeljem pristupa „odozdo prema gore“, omogućujući regionalnoj i lokalnoj zajednici određivanje prioriteta, i to gradovima i otocima u skladu sa teritorijalnim strategijama (TS), NUTS 2 regijama u planovima industrijske tranzicije (PIT) te Istarskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji za FPT u Teritorijalnom planu za pravednu tranziciju (TPPT).

ITP se sastoji od 4 prioriteta na koja je raspodijeljeno **ukupno 1.569.966.532 EUR** sredstava. Od toga iznosa na **prioritet 2. Jačanje zelenog, čistog i, pametnog i održivog gradskog prometa u okviru integriranog teritorijalnog ulaganja u gradovima, raspodijeljeno je 146.556.000 EUR.**

U sklopu prioriteta Integriranog teritorijalnog programa nalazi se i **Prioritet 4. Pravedna tranzicija**. Fond za pravednu tranziciju je zamišljen kao ključni financijski mehanizam za potporu društveno-ekonomski najugroženijim područjima u njihovom procesu tranzicije prema klimatskoj neutralnosti i za sprečavanje rasta regionalnih razlika do kojih bi tom prilikom moglo doći. U sklopu tog Fonda, koji se financira iz više fondova u sklopu kohezijske politike i čiji je cilj podupiranje bržeg prelaska na niskougljično gospodarstvo, **Hrvatskoj je na raspolaganju 185,8 milijuna eura⁴.**

Fond će poduprijeti **Istarsku i Sisačko-moslavačku županiju** u ostvarivanju pravedne klimatske tranzicije, a na temelju teritorijalnih planova za pravednu tranziciju koje su izradila nacionalna tijela u suradnji s lokalnim dionicima i Europskom komisijom.

Zajednička poljoprivredna politika

Strateškim planovima u okviru Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) podupire se prelazak na pametan, održiv, konkurentan, otporan i diversificiran poljoprivredni sektor, čime se osigurava dugoročna sigurnost opskrbe hranom. Ti planovi ujedno pridonose djelovanju u području klime, zaštiti prirodnih resursa i očuvanju/povećanju bioraznolikosti te jačanju socioekonomske strukture ruralnih područja. Njima se podupiru brojne intervencije usmjerene na posebne potrebe država članica i njihovih regija. Osmišljeni su u skladu s novim pristupom usmjerenim na rezultate i uspješnost u cilju ostvarenja konkretnih rezultata u odnosu na posebne ciljeve ZPP-a na razini EU-a, ali i doprinos europskom zelenom planu. U planovima u okviru ZPP-a prvi se put definira strategija koja obuhvaća sve glavne

⁴ <https://eufondovi.gov.hr/eu-fondovi/integrirani-teritorijalni-program-2021-2027/>

instrumente koji se financiraju iz ZPP-a: izravna plaćanja, potporu za ruralni razvoj i intervencije specifične za određene tržišne sektore.

U Strateškom planu Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. navedena su **ukupna sredstva za izravna plaćanja od 1.873.851.185,00 EUR od čega je za područje okoliša i klime alocirano 539.494.811,50 EUR⁵.**

Sažetak dostupnih sredstava

Tablica 1 Sažetak dostupnih sredstava iz javnih fondova

Izvor financiranja	Namjena	Dostupna sredstva (milijuna EUR)
Mehanizam za oporavak i otpornost (RRF)	OIE, EE, zgrade, mreže, industrija	3.700 (od 9.900; 37% za zelenu tranziciju)
Program konkurentnost i kohezija (PKK 2021.–2027.)	OIE, EE, zelena mobilnost	2.295
Modernizacijski fond	Industrija, OIE, baterije, komunalna infrastruktura	1.300
Integrirani teritorijalni program Fond za pravednu tranziciju (FPT)	Zelena urbana mobilnost	146,5
	Dekarbonizacija regija ovisnih o ugljenu (Istarska i SMŽ)	186
Zajednička poljoprivredna politika (ZPP)	Održivost i klimatske mjere u ruralnim područjima	539

UKUPNO DOSTUPNA SREDSTVA DO 2030. | 8.167 milijuna EUR

⁵ https://ruralnirazvoj.hr/files/Strateski-plan-Zajednicke-poljoprivredne-politike-Republike-Hrvatske-2023.-2027._v.3.1.pdf

2. Procjena financijskih potreba i nedostataka

Uspješna provedba ciljeva definiranih u okviru paketa Spremnosti za 55 uvelike ovisi o pravovremenom i koordiniranom planiranju javnih financija. Međutim, proces planiranja financijskih programa u Hrvatskoj, uključujući nacionalne proračune, operativne programe kohezijske politike, Mehanizam za oporavak i otpornost, Fond za pravednu tranziciju, kao i sredstva iz Modernizacijskog fonda i ETS prihoda, iako se odvijao istovremeno isto tako se odvijao odvojeno i neovisno od procesa izrade i revizije Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP).

Tijekom razdoblja 2022.–2024., kada su države članice trebale ažurirati svoje NECP-ove u skladu s povećanim klimatskim ambicijama EU-a, većina ključnih financijskih instrumenata u Hrvatskoj također je bila u fazi planiranja ili čak već operacionalizirana. No umjesto koordinacije ta dva procesa, proračunske linije, prioriteti i raspored dostupnih sredstava nisu uzele u obzir nove ciljeve, mjere i investicijske potrebe definirane u revidiranom NECP-u, usvojenom tek u ožujku 2025. godine.

Kao posljedica ove proceduralne neusklađenosti, došlo je do značajnog nepoklapanja između identificiranih financijskih potreba za dekarbonizaciju i klimatsku prilagodbu te dostupnih sredstava iz postojećih javnih izvora. Osim toga, u mnogim slučajevima nisu razvijeni dodatni instrumenti koji bi nadomjestili ovaj jaz, niti su postojali mehanizmi za fleksibilnu prilagodbu već definiranih financijskih okvira. Ova je problematika analizirana u nastavku dokumenta.

Razdoblje do 2030. godine

Revidirani Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan, koji je donesen krajem ožujka 2025. godine, postavlja ambiciozne ciljeve za povećanje udjela obnovljivih izvora energije u bruto neposrednoj potrošnji energije (42,5%), smanjenje emisije stakleničkih plinova u svim sektorima (-62% ETS sektor, -16,7%, izvan ETS sektora) te za smanjenje potrošnje energije (336,9 PJ u primarnoj potrošnji, 246,2 PJK u neposrednoj potrošnji). Kako bi se implementirale mjere kojima bi se postigli definirani ciljevi, u **NECP-u se predviđa da će do 2030. godine biti potrebno uložiti 45.523 milijuna EUR**. Dodatno za razdoblje od 2031. do 2050. godine predviđa se da će biti potrebno uložiti dodatnih 66.725 milijuna EUR. Navedeni se iznosi odnose na **ulaganja u energetski sektor**. Detalji pregled potrebnih ulaganja nalazi se u tablici 2.

Tablica 2 Procjena ulaganja u energetske sektor do 2050. godine

MILIJUNA EUR	2024.–2030.	2031.–2050.
PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE	5.028	8.096
PRIENOS ELEKTRIČNE ENERGIJE	1.045	2.500
DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE	1.780	4.400
TOPLINARSTVO	1.371	510
- INFRASTRUKTURA (MREŽA)	401	-
- GEOTERMALNA ENERGIJA	770	290
- SOLARNI SUSTAVI	90	20
- TOPLINSKE PUMPE	110	200
SUNČANI TOPLINSKI SUSTAVI (IZUZEV KORIŠTENI U TOPLINARSTVU)	140	200
TRANSPORT I DISTRIBUCIJA PRIRODNOG PLINA (VODIKA)	1.733	54
POVEĆANJE KAPACITETA TERMINALA ZA UPP	180	-
ISTRAŽIVANJE UGLJIKOVODIKA	323	323
ZGRADARSTVO – ENERGETSKA OBNOVA ZGRADA	10.950	16.788
ZGRADARSTVO – NZEB NOVOGRADNJA	15.624	26.544
PROMET	5.208	5.022
- CESTOVNI PROMET	440	1.540
- ŽELJEZNIČKI PROMET	4.040	2.000
- POMORSKI PROMET I PROMET UNUTARNJE PLOVIDBE	205	180
- ZRAČNI PROMET	52	182
- JAVNI PRIJEVOZ I INTEGRIRANI PROMET	470	1.120
PROIZVODNJA NISKOUGLJIČNIH GORIVA	319	599
SPREMNICI ENERGIJE	250	420
IZDVAJANJE I GEOLOŠKO SKLADIŠTENJE CO₂	251,3	460
SMANJENJE FUGITIVNIH EMISIJA	179	-
KIBERNETIČKA SIGURNOST	2	-
UNAPRJEĐENJE ODRŽIVOSTI URBANIH SREDINA	1.143	-
UKUPNO	45.523	66.725

Dodatno, dokument u obzir uzima i **ulaganja u ne-energetski sektor u iznosu od 3.259,9 milijuna EUR do 2030. godine** te 575,4 milijuna EUR od 2031. do 2050. godine. Detalji pregled potrebnih ulaganja nalazi se u tablici 3.

Tablica 3 Procjena potrebnih ulaganja u ne-energetski sektor do 2050. godine

MILIJUNA EUR	2024.–2030.	2031.–2050.
INDUSTRIJSKI PROCESI I UPOTREBA PROIZVODA	2	4
POLJOPRIVREDA	865,4	571,4
OTPAD	2187	-
LULUCF	471,5	-
UKUPNO	3.525,9	575,4

S obzirom na to da trenutno dostupna javna sredstva iz nacionalnih i europskih izvora, uključujući Mehanizam za oporavak i otpornost, Modernizacijski fond i Fond za pravednu tranziciju zajedno čine nešto više od **8 milijardi eura**, jasno je da postoji znatan investicijski jaz od gotovo **40 milijardi eura**.

Taj jaz dodatno povećavaju izazovi kao što su:

- fragmentiranost dostupnih fondova i njihova ograničena međusobna koordinacija,
- vremensko ograničenje ključnih instrumenata poput RRF-a (koji završava do 2026.),
- otežan pristup sredstvima na lokalnoj razini zbog nedostatka kapaciteta i sufinanciranja,
- i nedovoljna integracija klimatskih ciljeva u sveobuhvatno fiskalno planiranje.

U velikom broju slučajeva sredstva postoje na papiru, ali nisu dostupna ili provediva zbog administrativnih prepreka, niske projektne spremnosti i neusklađenosti s financijskim kalendarima fondova.

Stoga će za razdoblje do 2030. biti nužno:

- **mobilizirati privatne investicije** kroz porezne poticaje, javno-privatna partnerstva i instrumente kao što su zelene obveznice,
- **ojačati nacionalne proračunske instrumente**, uključujući namjenska sredstva iz ETS prihoda,
- te razviti mehanizme **ozelenjavanja javnih rashoda**, kako bi se i postojeći proračuni učinkovitije usmjerili prema ostvarivanju ciljeva paketa Spremnosti za 55.

Bez ovih dopunskih mehanizama, postoji ozbiljan rizik da Hrvatska neće ostvariti ciljeve za 2030., što bi imalo ne samo klimatske i okolišne, već i društvene i gospodarske posljedice.

Dugoročno razdoblje (2030.-2050.)

Za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine, Hrvatska će trebati provesti dubinske strukturne promjene u gotovo svim sektorima gospodarstva. Projekcije iz NECP-a pokazuju da će ukupne potrebe ulaganja u energetski sektor u tom razdoblju iznositi dodatnih **66,7 milijardi eura**, dok će za neenergetske sektore biti potrebno još najmanje **575 milijuna eura**. Time ukupne potrebe za ulaganjima za razdoblje 2031.–2050. premašuju **67 milijardi eura**.

Ova razina ulaganja zahtijevat će znatno snažniju mobilizaciju sredstava izvan sadašnjih mehanizama uključujući povećano sudjelovanje privatnog sektora, razvoj inovativnih instrumenata financiranja (npr. zelene obveznice, klimatski fondovi) i integraciju klimatskih ciljeva u cjelokupno nacionalno proračunsko planiranje.

Posebno visoki troškovi očekuju se u sektoru **zgradarstva**, gdje su planirana ulaganja u novogradnju gotovo **26,5 milijardi eura**, te u **energetsku obnovu zgrada** (više od **16,7 milijardi eura**). Značajna ulaganja predviđena su i u **proizvodnju električne energije, distribucijsku infrastrukturu, željeznički promet**, kao i u **novu generaciju dekarbonizacijskih tehnologija**, poput **vodika, CCUS-a i spremnika energije**.

Procjene pokazuju da će financijski jaz, odnosno nedostatak javno dostupnih sredstava, iznositi više od **500 milijuna eura godišnje**, čak i uz optimalno korištenje postojećih EU fondova. Taj jaz mogao bi biti i veći, uzme li se u obzir potreba za dodatnim ulaganjima u sektore poput **LULUCF-a, otpada, poljoprivrede i prilagodbe klimatskim promjenama**.

U tom kontekstu, ključne preporuke za dugoročno razdoblje uključuju:

- **razvoj nacionalne strategije klimatskog financiranja** za razdoblje nakon 2030., s fokusom na sigurnost ulaganja i predvidivost za privatni sektor;
- **povećanje udjela klimatski relevantnih rashoda u državnom proračunu**, uključujući zelenu fiskalnu reformu;
- **stvaranje trajnih izvora javnog financiranja**, npr. kroz prihod od ETS2 i uvođenje zelenih poreza;
- **jačanje lokalnih kapaciteta** za planiranje i implementaciju dugoročnih projekata, osobito u sektorima s velikim potencijalom za dekarbonizaciju.

Bez sveobuhvatnog pristupa koji uključuje fiskalne reforme, inovativne izvore financiranja i učinkovitu upotrebu postojećih resursa, postoji značajan rizik da Hrvatska neće pravovremeno doseći ciljeve klimatske neutralnosti do 2050. godine.

3. Transparentnost i praćenje

Učinkovita provedba klimatskih i energetske politike, uključujući ciljeve paketa Spremnosti za 55 i revidiranog NECP-a, u velikoj mjeri ovisi o razini transparentnosti u korištenju sredstava i kvaliteti praćenja rezultata. Iako su Europska unija i Republika Hrvatska uspostavile brojne financijske mehanizme, poput ETS/ETS2 sustava, Mehanizma za oporavak i otpornost (RRF), Modernizacijskog fonda, kohezijske politike i FZOEU, njihovo koordinirano praćenje, evaluacija i izvještavanje i dalje su fragmentirani i nerijetko nedovoljno transparentni.

Izvještavanje o financijskim mehanizmima

Za većinu instrumenata (npr. RRF, Modernizacijski fond, Kohezijski fond, FPT), postoje formalni zahtjevi za izvještavanje prema Europskoj komisiji. Međutim, javno dostupni podaci o stvarnom trošenju sredstava, učincima ulaganja i povezanosti s klimatskim ciljevima često su oskudni, fragmentirani i ne usporedivi među instrumentima.

Primjeri problema uključuju:

- odsustvo integrirane baze podataka o svim projektima i njihovom klimatskom utjecaju,
- korištenje različitih metodologija označavanja rashoda kao „zelenih“ ili „klimatski relevantnih“,
- ograničen javni uvid u rezultate evaluacija i nepostojanje konzistentnog praćenja okolišnih pokazatelja.

U slučaju ETS prihoda, dodatni izazov je što se samo dio trošenja prati i objavljuje, a kategorizacija rashoda često nije precizna ni dosljedna, što otežava evaluaciju koristi za klimatske ciljeve.

Praćenje provedbe NECP-a

Prema Uredbi o upravljanju Energetskom unijom (EU 2018/1999), države članice obvezne su izvještavati o napretku provedbe NECP-a, uključujući politike, mjere i korištenje sredstava. Iako Hrvatska redovito dostavlja izvješća Komisiji, kvalitetna analiza njihove usklađenosti sa stvarnim financijskim tokovima i učincima na emisije, energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije još uvijek izostaje.

Poseban izazov predstavlja nedostatak povezanosti između **planiranja, provedbe i financiranja**. Primjerice, određene mjere iz NECP-a predviđene su bez jasnih izvora financiranja, dok se paralelno troše značajna sredstva iz drugih izvora na aktivnosti koje nisu eksplicitno vezane za ciljeve NECP-a. Time se smanjuje učinkovitost politika i otežava ex-post evaluacija.

Nedostaci i rizici

Nedostatak centralnog i otvorenog sustava za praćenje svih klimatski relevantnih ulaganja stvara rizike poput:

- nedostatno ulaganje financijskih sredstava iz državnog proračuna i EU fondova na stvarne prioritete dekarbonizacije,
- izostanak javno-privatnih partnerstava s ciljem povećanju ulaganja u projekte koji doprinose ispunjavanju klimatskih ciljeva
- izostanak financijskih instrumenata posebno za privatni sektor i sektor energetske učinkovitosti koji bi doprinio većem ulaganju u ispunjavanje klimatskih ciljeva
- slaba iskoristivost dostupnih EU sredstava i neučinkovita potrošnja na projekte koji nužno ne doprinose ispunjavanju klimatski i energetske ciljeva,
- neusklađenost procesa programiranja sa stvarnim reformama i klimatskim ciljevima
- nedostatak praćenja i transparentne procjene doprinosa pojedinih ulaganja ispunjavanju ciljeva za 2030. i 2050.

Preporuke za poboljšanje

Za postizanje veće transparentnosti i učinkovitosti praćenja predlaže se:

- **Uspostava centraliziranog digitalnog registra** svih klimatskih ulaganja u Hrvatskoj, koji uključuje iznose, izvore financiranja, korisnike, svrhu i klimatski učinak;
- **Standardizacija metodologije** za označavanje proračunskih rashoda kao „zelenih“ ili „klimatski relevantnih“ te njihov doprinos ispunjavanju nacionalnih klimatskih ciljeva do 2030. odnosno 2050. godine;
- **Uspostava sustava za praćenje NECP-a koja uključuje i praćenje iskorištenosti financijskih sredstava, ispunjenost indikatora i ostvarenje mjera, te doprinos ispunjavanju klimatskih ciljeva do 2030. godine.** , radi praćenja usklađenosti između ciljeva, mjera i sredstava;
- **Redovita objava polugodišnjih i godišnjih izvješća**, dostupnih javnosti u razumljivom formatu;
- **Uključivanje nezavisnih tijela i civilnog društva** u proces nadzora i vrednovanja učinkovitosti trošenja klimatskih sredstava;
- **Jačanje kapaciteta javne uprave**, osobito na regionalnoj i lokalnoj razini, za upravljanje financijama u skladu s klimatskim ciljevima.

Ovakav pristup omogućio bi ne samo bolju kontrolu nad javnom potrošnjom, već i stvaranje povjerenja građana u klimatske politike te privlačenje dodatnog privatnog kapitala temeljenog na dokazanoj učinkovitosti javnih ulaganja.

Zaključak

Za provedbu paketa Spremnosti za 55 i ispunjavanje ciljeva iz revidiranog NECP-a, Hrvatska raspolaže značajnim financijskim instrumentima, kako europskim, tako i nacionalnim. Međutim, ukupna procijenjena ulaganja do 2030. godine višestruko nadmašuju trenutačno dostupna sredstva, dok su za razdoblje nakon 2030. potrebe još ambicioznije i složenije. Dugoročna klimatska neutralnost zahtijevat će ukupna ulaganja koja prelaze 110 milijardi eura do 2050., što uključuje i transformaciju sektora zgradarstva, prometa, energetike, industrije i poljoprivrede.

Unatoč dostupnim sredstvima iz EU fondova i domaćih izvora, financijski jaz ostaje znatan. Dodatno zabrinjava što se postojeća sredstva ne usmjeravaju uvijek u skladu s prioritetima klimatske politike, a njihova raspodjela često nije transparentna niti povezuje s mjerama iz NECP-a. Praćenje i izvještavanje o korištenju sredstava, posebice kada je riječ o ETS prihodima, RRF-u i kohezijskoj politici, ostaje fragmentirano, s ograničenim javnim uvidom i bez jasne veze između ulaganja i postignutih rezultata.

Kako bi se postigli ciljevi paketa Spremnosti za 55, potrebna je snažnija integracija klimatskih ciljeva u sve razine proračunskog planiranja i upravljanja javnim financijama. To uključuje ozelenjavanje proračuna, jačanje institucionalnih kapaciteta, razvoj novih financijskih instrumenata i aktivno uključivanje civilnog društva u nadzor i evaluaciju.

U konačnici, provedba ambicioznih klimatskih ciljeva neće ovisiti samo o količini dostupnih sredstava, već o njihovom učinkovitom, pravednom i strateškom korištenju. Samo tako Hrvatska može ostvariti pravednu i održivu energetska tranziciju, osigurati dobrobit svojih građana i biti kredibilan partner u ispunjavanju europskih i globalnih klimatskih obveza.